

ptermississe credat. siue in principio
 qz primo fecit. siue quod conuenientius
 intelligitur in principio qz in verbo vni-
 genito fecit. scptu sit. in principio fecit
 deus celu et terra quibz noibus vni-
 salis e significata creatura. vel spiritua-
 lis vel corporalis qd est credibilis. vel
 magne due partes mundi quibz omnia
 que creata sut dntur: ut pmtus ea
 tota pponeret. ac dem de partes eius
 secundu misticu dieru numeru exeq-
 retur. **Ca. xxxiiij.**

Quanq nonnulli putauerint a-
 quaru noie significatos quoda-
 mo ppos angeloz: et hoc esse qd di-
 ctu est. fiat firmamentu inter aqua et
 aqua. ut sup firmamentu angeli intel-
 ligatur: infra vero vel aque iste visibi-
 les. vel malozu angelozu multitudine. vel
 oim hoim gentes. Qd fita est: no il-
 lic apparet vbi facti sut angeli. s; vbi
 discreti: quauis et aquas. qd pueris-
 sime ac impie vanitatis e negat qui-
 dem factas a deo. qm nusq scriptu est.
 dixit deus fiat aque: qd possunt simili-
 vanitate etia de terra dice. nusq eni
 legit. fiat terra: sed inquit scptu est
 in principio fecit deus celu et terra. **U-**
 lic ergo aqua intelligenda e. Vno
 eni noie vtruzq op hnsu est. Nam ipus
 est mare. sicut in psalmo legit et ipse
 fecit illud: et arida id est terra manus
 eius fixerut. S; hij qui i noie aqua-
 ru que sup celos sut angelos intelli-
 gi volut ponderibz elemetozu moue-
 tur: et ideo no putat aquaru fluuda
 grau e qz natura i superioribz mundi locis
 potuisse ostendi. Qui scdm racoes suas.
 si ipi hoim facere possent. no ei pitu-
 ta qd greci flegma dicat. et tanq m
 elemenis corpis nri aquaru vice obti-
 ner: in capite poneret. vbi eni sedes est
 flegmatis. scdm dei opus vtiqz apitilli-
 me. scdm istoru aut dicitur tam ab-
 surde: ut si hoc nesciremus et hoc libro

similiter scptu esset. qz deus humores
 fluudu et frigidu ac p hoc grauez in
 supiore omibz ceteris humani corpis
 parte posuerit. isti trutinatores elem-
 tozu nequa qz crederet: et si auto: itati
 eiusde scpture subditi essent. aliquid
 aliud ex hoc intelligendu esse cense-
 rent. S; qm si diligenter singula scru-
 temur at; tractemus. q in illo diuino
 libro de ostiucioe mundi scripta sunt.
 et multa dicenda. et a pposito consti-
 ti opis longe digrediedu est: iamqz de
 duabz istis diuersis inter se atqz con-
 trarijs societatis angeloz. in qui-
 bus sut quedam exordia duaz etiam
 in rebus huamnis ciuitatu de quibz de-
 inceps dicere institui. qntu satis esse
 visu est disputaumus: hunc qz libru
 aliquado claudamus.

Explicit liber vndecimus.
Incipiunt capitula libri. xij.

- i **De vna bonozu angelozum qz natura.**
- ii **Nulla essentia deo esse contraria qz ab eo qui sume est et sp est: hoc totu videtur diuersu esse qd no est.**
- iii **De inimicis dei non p natura s; p contraria volutate: que cu ipis nocet bone vtiqz nature nocet qz viciu si no nocet no est.**
- iiii **De natura irracionaliu aut vita carentiu q in suo genere at; ordme ab vniuersitatis deore no discrepat.**
- v **Qd i omi natura specie ac mo laudabilis sit creator.**
- vi **Que causa sit bntudinis angelozu bonozu: et que causa sit miserie angelozu malozu.**
- vii **Causaz efficientem male volutatis non esse querenda.**
- viii **De amore puerlo quo volutas**

- ab incommutabili bono ad bonum mutabile deficit.
- ix **A**n sancti angeli quem habent creatorē nature: eundē habeant bonę voluntatis auctore p̄ spiritū sanctū i eis caritate diffusa sp̄ fuisse existimāt.
- x **D**e falsitate eius historie que multa milia annorum p̄teritis temporibus ascribit.
- xi **D**e hijs q̄ hūc quidē mundū nō sempiternū putāt: s̄ aut innumerabiles: aut eundē vnū certa delusione seculorū semp nasci et resolui opmātur.
- xii **Q**uid respondendū sit hijs q̄ p̄mā d̄dicōnē hominis tardam esse causantur.
- xiii **D**e reuolucōe seculorū: quibus certo fine delusis: vniuersa sp̄ in eundē ordinē eandēq̄ specie reditura quidā philosophi crediderūt.
- xiiii **D**e tp̄ali condicōe gr̄is hūan̄: quā deus nec nouo consilio constituerit: nec mutabili voluntate.
- xv **A**n ut deus semper etiā dñs fuisse sp̄ intelligat̄ credendū sit: creaturā q̄ nūq̄ defuisse cui dñaretur: et quō dicitur sp̄ creatū. qd̄ dici nō p̄t̄ coeternū.
- xvi **Q**uō intelligendū sit p̄missa homini a deo vita eterna aut tēpora eterna.
- xvii **Q**d de immutabili ofilio a voluntate fides sana descēdat cōtra racōinacōes eorū q̄ opera ex eternitate repetita p̄ eisdē semp̄ volūt seculorū rediē circuitus.
- xviii **C**ōtra eos q̄ dicūt ea q̄ infimita sūt nec dei posse scientiā cōprehendi.
- xix **D**e seculis seculorū.

- xx **D**e impietate eorū qui asserūt aīas sūme vereq̄ beatitudinis participes: iterū atq̄ iterū p̄ circuitus tēporū ad easdē miserias laboreq̄ redituras.
- xxi **D**e cōdicōne vnus p̄m̄ hōis atq̄ in eo gr̄is hūan̄.
- xxii **Q**d p̄scierit hōiem quē p̄mū deus d̄didit peccaturū: simulq̄ p̄uiderit q̄ntū priorū p̄p̄orū eius gr̄ie in angelicū ofortium sua esset gr̄a trāslaturus.
- xxiii **D**e natura humane aīe create ad imaginē dei.
- xxiiii **A**n vllius vel mīme creature possint dici angeli creatores.
- xxv **O**mmiū naturā et oīm specie vniuerse creature non nisi ope dei formari.
- xxvi **D**e platonicoz op̄inione: qua putauerūt āgelos quōdē a deo cōditos: s̄ ip̄os esse hūanorū corporū conditores.
- xxvii **I**n p̄mo hōie ortā fuisse omnē plenitudinē gr̄is hūan̄: in q̄ p̄uiderit deus. q̄ pars honorāda esset p̄mio: que dānanda supplicō.

Explicit capitula libri. xii.

Incipit liber. xii. Ca. p̄mū

Hic q̄ de institutione hōis dicā ubi duarū ciuitatū quantū ad racōnale mortaliū genus atq̄ net apparebit ex ortus. sic sup̄iore libro apparuisse iā videt̄ in angelis: prius michi de ip̄is angelis video quedā esse dicēda quibus demonstrēt. quantū a nobis p̄t. q̄ nō incoeuens neq̄ inco grua dicitur. hōim̄bz angelisq̄ societas: ut nō

quatuor. due scilicet angelorum totidemque
 hominum si due potius ciuitates hoc est so-
 cietates merito dicantur esse. vna in bo-
 nis altera in malis non solum angelis.
 verum etiam hominibus constitute: angelorum
 bonorum et malorum inter se contrarios ap-
 petitus non naturis principibusque diuersis
 cum deus omnium substantiarum bonus auctor
 et conditor utrosque creauerit: sed volunta-
 tibus et cupiditatibus extitisse. dubitare
 phas non est: dum alij constanter in comu-
 ni omnibus bono quod ipse illis deus est. atque
 in eius eternitate. veritate. caritate per-
 sistunt: alij sua potestate. potius dele-
 ctati velut bonum suum sibi ipsi essent a su-
 piori omnium omnium beatifico bono ad-
 propria defluerunt: et habentes elationis
 fastum per excellissimam eternitatem. vani-
 tatis affectum per certissimam varietatem. stu-
 dia partium per indiuidua caritatem: super-
 bi fallaces. inuidi effecti sunt. Beatu-
 dimis igitur illorum causa est: adherere deo.
 Quocirca istorum miserie causa ex con-
 trario est intelligenda: quod est non adherere
 deo. Quamobrem si queritur quare illi beati
 sunt. recte respondetur quod deo adherent:
 et cum queritur cur isti sunt miseri recte
 respondetur: quod non adherent. Non est cre-
 ature rationalis et intellectualis bo-
 num quo beata sit: nisi deus. Itaque qua-
 uis non omnis beata possit esse creatura.
 neque hoc munus adipiscuntur aut cupi-
 unt ferre ligna saxa. et si quid eius simo-
 di est: ea tamen que potest non ex se ipsa potest
 quod ex nichilo creata est. sed ex illo a quo
 creata est. Hoc enim adepti beata: quo
 amissa misera est. Ille vero qui non alio
 sed se ipso bono beatus est. ideo miser non
 potest esse: quod non se potest amittere. Dici-
 mus itaque immutabile bonum non esse mi-
 si vnum verum beatum deum: ea vero que fecit
 bona quidem esse quod ab illo: verum tamen
 mutabilia quod non de illo sed de nichilo
 facta sunt. Quamquam ergo summa non sunt
 quibus est deus maius bonum: magna sunt

tamen ea mutabilia bona que adherere pos-
 sunt ut beata sint immutabili bono: quod
 usque adeo bonum eorum est. ut sine illo mi-
 sera esse necesse sit. Nec ideo cetera in
 hac creature vniuersitate meliora sunt:
 quod misera esse non possunt. Neque enim ce-
 tera membra corporis nostri ideo dicendum est
 oculis esse meliora quod ceca esse non pos-
 sunt. Sicut autem melior est natura sen-
 tiens etiam cum dolet. quam lapis. qui dolere
 nullo modo potest: ita rationalis natura
 presentior etiam misera. quam illa que ratio-
 nis vel sensus est expertis: et ideo in ea
 non cadit miseria. Quod cum ita sit: huic na-
 ture quam in tanta nature excellentia crea-
 ta est. ut licet sit ipsa mutabilis. inheren-
 tendo tamen immutabili bono id est sum-
 mo deo beatitudine consequatur. nec exple-
 at indigentiam suam nisi vti que beata sit. eiusque
 explende non sufficiat nisi deus: perfectio
 non illi adherere vicium est. Omne autem vicium
 nature nocet: ac per hoc contra naturam est.
 Ab illa igitur que adheret deo non natu-
 ra differt ista sed vicio: quo tamen etiam vi-
 cio valde magna multumque laudabilis
 ostenditur ipsa natura. Cuius enim recte
 vitupatur viciu perculdubio natura lau-
 datur. Nam recta vicij vitupatio est: quod il-
 lo de honestate natura laudabilis. Si-
 cut ergo cum viciu oculorum dicitur cecitas
 id ostendit quod ad naturam oculorum perti-
 net visus: et cum viciu aurium dicitur sur-
 ditas ad earum naturam pertinere demon-
 strat auditus: ita cum viciu creature an-
 gelice dicitur. quod non adheret deo: hinc
 aptissime declarat. eius nature ut deo
 adherat ouem. Quam propterea magna
 sit laus adherere deo ut ei viuat. inde sa-
 piat. illo gaudeat. tantoque bono sine
 morte sine errore. sine molestia perfrua-
 tur: quis digne cogitare possit aut
 eloqui. Quapropter etiam vicio malorum
 angelorum. quo non adherent deo. quam
 omne viciu nature nocet: satis manifesta-
 tur deum tam bonam eorum. creasse naturam:

cui noxiū sit nō esse cū deo. ¶ Ca. ij.

Hec dicta sunt: ne quisq̄ cū de an-
gelis apostaticis loquimur ex-
istimet eos aliā vel ex alio principio
habere potuisse naturā: nec eorū natu-
re deū auctore. Cuius erroris impie-
tate tāto quisq̄ carebit expeditius et
facilius: q̄nto p̄spicacius intelligē po-
tuerit qd̄ p̄ angelū deus dixit quādo
moysen mittebat ad filios israhel. ego
sum qui sū. Cū enim deus sūma essen-
tia sit hoc est sūme sit. et ideo immu-
tabilis sit: rebus quas ex nichilo crea-
uit. esse dedit: s; nō sūme esse sicut est
ipse: et alijs dedit eē āplius. alijs mi-
nus: atq; ita naturas essentiarū grā-
dibus ordinavit. Sicut enim ab eo
qd̄ est sapere vocatur sapiētia. sic ab
eo quod est esse vocat̄ essentia: nouo
quidē noīe. quo vsi veteres nō sūt la-
tin sermonis auctores: sed iam nr̄is
tēporib; vsitato ne dēesset etiā nostre
līngue qd̄ greci appellāt v̄hā: hoc enī
verbū e v̄rbo exp̄ssum est ut diceret̄
essentia: ac p̄ hoc ei nature q̄ sūme est
qua faciēte sunt quecūq; sūt. contra-
ria natura nō est nisi q̄ nō est: ei quip-
pe qd̄ est. nō esse cōtrariū est: et p̄te-
rea deo. id est sūme essentia. et auctori
ommū qualūcūq; essentiarū essen-
tia nulla cōtraria est. ¶ Ca. iij.

Dicitur aut̄ in scripturis inimici
dei: qui nō natura s; vicij; adu-
santur eius imperio: nichil ei valētes
nocere sed sibi. Inimici enī sūt resistē-
di volūtate: nō potestate ledēdi. De q̄
nāq; immutabilis ē: et omnimodis im-
corruptibilis. Idcirco vicij; quo resi-
stūt deo. q̄ eius appellātur inimici non
est deo s; ipis malū: neq; hoc ob aliud
nisi qz corrūpit in eis nature bonum.
Natura igitur nō est otraria deo: s; vi-
cij; qz malū est: otrariū est bono. Quis
aut̄ negret deū sūme bonū? Vicij; ergo
otrariū est deo tanq̄ malū bono. ¶

ro aut̄ bonū ēq; natura quā viciat. Vn̄
et huc bono vtiq; otrariū est: sed deo
tantūmodo tanq̄ bono malū: nature
vero quā viciat. non tm̄ malū: s; etiā
noxij;. Nulla q̄ppe mala deo noxia: s;
mutabilib; corruptibilibusq; naturis
tamē bonis: ipoz; quoq; testimonio
vicij;. Si enim bone non essent: eis
vicia nocere nō possent. Nā quid eis
nocendo faciunt nisi adimūt integri-
tatē. pulchritudinē. salutē. virtutē: et
quod bono nature p̄ vicij; detrahi. si-
ue minui cōsuevit. Quod si omnino de-
sit: nichil boni adimendo nō nocet: et
per hoc nec vicij; est: nam esse vicij;. et
nō nocere nō potest. Vnde colligit̄
quāuis nō possit vicij; nocere in cōmu-
tabili bono: nō tamē posse nocere nisi
bono: qz nō inest nisi vbi nocet. Hoc
etiā isto modo dici potest. vicij; esse
nec in sūmo posse bono: nec nisi in ali-
quo bono. Sola ergo bona alicubi
esse possunt sola mala nusquā: qm̄ na-
ture etiam ille que ex male volūtatis
inicio viciate sūt. inquantū viciate sūt
male sunt: inquantū aut̄ nature sunt.
bone sunt. Et cū in p̄mis est natura vi-
ciosa. excepto eo qd̄ natura est: etiam
hoc ibi bonū est qz impunita non est.
Hoc enim est iustū: et omne iustū p̄-
cul dubio bonū. Nō enim quisq̄ de vi-
cij; naturalibus s; voluntarijs penas
luit. Nam etiā qz vicij; osuetudine mi-
nimo p̄gressu roboratū. velut naturali-
ter moleuit volūtate sup̄sit exordij;. De
vicij; quippe nunc loquimur eius
nature. cui mens inest: capax intelli-
bilis lucis qua discernit̄ iustū ab in-
iusto. ¶ Ca. iij.

Quædam vicia peccoz; et arborū ali-
tarūq; rerū mutabiliū atq; mor-
taliū. vel intellectū vel sensū. vel vita
ommū carentiū. quib; eoz; dissolubi-
lis natura corrūpitur. dānabilia pu-
tare ridiculū est: cū iste creature cum

modū nutu creatoris accepit. ut cede-
 dendo ac succedēdo pagant infimā;
 pulchritudinē tēporū in genere suo.
 istius mūdi partib; congruentē. Neq;
 enī celestib; fuerāt terrena coequā-
 da: aut ideo vniuersitati deesse ista de-
 buerūt: qm̄ sunt illa meliora. Cū ergo
 in hīs locis vbi esse talia cōpetebat.
 alijs alia deficiētib; oriūtur et succū-
 būt mīora maiorib; atq; in qualita-
 tes supantiū supata vertūtur. rerū est
 ordo transeūtiū: cuius ordinis decus
 p̄ptēa nos nō delectat. qm̄ parti eius
 pro dīcōne nr̄e mortalitatis intēxi.
 vniuersum cui particule q̄ nos offen-
 dunt. satis apte decēterq; cōueniunt
 sentire nō possumus. Vñ nobis ī quib;
 eā contēplari minus idonei sumus.
 rectissime credēda p̄cipitur p̄-
 uidentia conditoris. ne tantū artificis
 opus in aliquo rep̄hendere vanitate
 hūane temeritatis audeamus: quāq;
 et vicia rerū terrenarū non volunta-
 ria neq; penalia. naturas ipsas quarū
 nulla om̄ino est. cuius non sit auctōr
 et conditor: deus. si prudēter attēda-
 mus eadē racōne omendāt: qz et ī eis
 hoc nobis p̄ viciū tolli displicet qd̄ in
 natura placet: nisi qz homib; etiā ip̄e
 nature plerūq; displicent cū eis sunt
 noxie nō eas osiderātib; sed vtilita-
 tē suā: sic illa aīalia. quorū abundātia
 egip̄cōz supbia vapulauit. H; isto
 mō possunt a solē vitupare: qm̄ quidē
 peccātes vel debita nō red dētes puniri
 a iudicibus iubent̄ ad solē. Nō itaq;
 ex comodo vel incomodo nr̄o: s; p̄ se-
 ip̄am osiderata natura dat artificia suo
 gloriā. Sic est a natura ignis eter-
 nissime vlla dubitacōe laudabilis: q̄ vñ
 dānatis impijs natura penalis. Quid
 enī igne flāmāte. vigente. lucēte pul-
 crius: Quid calefaciēte. curāte. coquē-
 te vtilius: quāuis eo vrente nichil sit
 molestius. Idē igitur ip̄e aliter appo-

fitus p̄mōs: q̄ cōueniēter adhibi-
 tus cōmodissimus inuenitur. Nā eius
 in vniūso mūdo comoda v̄bis expli-
 care quis sufficit: Nec audiēdi sunt.
 qui laudant in igne lucem. ardorem
 autē vitupant: videlicet nō ex vi na-
 ture: sed ex suo comodo. et incomodo.
 Videre enim volunt: ardere nolūt.
 Sed parū attendunt. eā ip̄am lucem
 que certe et illis ip̄is placet. oculis in-
 firmis p̄ incōueniētiā nocere. et in il-
 lo ardore qui eis displicet. nonnulla
 animalia p̄ cōueniētiā salubriter
 viuere. ¶ Ca. quintū.

Nature igitur omnes quoniam
 sunt et ideo habent modū suū.
 speciem suam et quandā secum pacez
 suam profecto bone sunt: et cū ibi sūt.
 vbi esse per nature ordinem debent:
 quantū acceperūt. suum esse custodi-
 unt. Et que semp esse nō acceperunt
 pro vsu motuq; rerū quibus creato-
 ris lege sub duntur. in melius deteri-
 usue mutantur in eum diuina p̄uidē-
 tia tendentes exitū. quem racō guber-
 nande vniūsitatis includit: ita ut nec
 tanta corrupcō. quāta usq; ad interitū
 naturas mutabiles mortalesq; p̄-
 ducit: sic faciat nō esse quod erat. ut
 non inde fiat cōsequēter. qd̄ esse de-
 bebāt. Que cū ita sint: deus qui sume ē.
 atq; ob hoc ab illo facta ē om̄is essen-
 tia que nō sume est qz neq; illi equa-
 lis esse deberet q̄ de nichilo esset neq;
 nullo mō esse possit. si ab illo facta nō
 esset: nec illoz vicioz offēsiōne vi-
 tupandus: et oīm naturarū osideracō

Ne laudācus est. ¶ Ca. sextū.
 Quomde causa b̄itudinis ange-
 lorū bonorū. ea verissima reperitur: qz
 ei adhxrent qui summe est. Cum vero
 causa miserie malorū querit̄ ea meri-
 to occurrit: qz ab illo qui sume ē auerfi
 ad seip̄os ouerfi sūt q̄ nō sume sūt. Et
 hoc viciū qd̄ aliud q̄ supbia nūcupat̄

Inicium omnis peccati supbia. Noluerunt ergo ad illum custodire fortitudinem suam: et quod magis essent. si ei qui summe est adhererent: se illi proferendo. id quod minus est protulerunt. **H**ic primus defectus. et prima inopia. primumque vitium eius nature: quod ita creata est. ut nec summe esset. et tamen ad beatitudinem habendam eo qui summe est frui possit: a quo auersa non quidem nulla. sed tamen minus esset: atque ob hoc misera fieret. **H**uius porro voluntatis causa efficiens si queratur: nichil inuenitur. **Q**uid est enim quod facit voluntatem malam: cum ipsa faciat opus malum? **A**c pro hoc mala voluntas est efficiens operis mali: male autem voluntatis efficiens nichil est: quoniam si res aliqua est. aut habet aut non habet aliquam voluntatem. **S**i habet: aut bonam profecto habet aut malam. **S**i bonam: quis ita desipiat. ut dicat quod bona voluntas faciat voluntatem malam? **E**rit enim si ita est bona voluntas causa peccati: quo absurdius putari nichil potest dici. **S**i autem res ista quod putatur facere voluntatem malam: ipsa quod habet voluntatem malam: etiam ea que fecerit res consequenter interrogo atque ut sit aliquis inquirendi modus. causam primam voluntatis male inquiram. **N**on est enim prima voluntas mala quod fecit voluntas mala: sed illa prima est quam nulla fecit. **N**am si processit a qua fieret. illa prior est que alteram fecit. **S**i respondet quod ea nulla res fecerit et ideo semper fuerit: quod utrum in aliqua natura fuerit. **S**i enim in nullo fuit: omnino non fuit. **S**i autem in aliqua: vitia bat eam et corrumpebat. eratque illi noxia. ac pro hoc bono perturbabat: et ideo in mala natura voluntas mala esse non poterat. sed in bono mutabili tamen: cui vitium hoc possit nocere. **S**i enim non nocuit. non utique vitium fuit: ac pro hoc nec mala voluntas fuisse dicenda est. **P**orro si nocuit: bonum auferendo vel minuendo utique nocuit. **N**on igitur esse potuit sempiterna voluntas mala in ea re in qua bonum naturale processit:

serat: quod mala voluntas nocendo posset adimere. **S**i ergo non erat sempiterna: quis eam fecerit quod. **R**estat ut dicatur quod ea res fecerit mala voluntatem: in qua nulla voluntas fuit. **H**ec verum suspicio sit requiro: an equalis. an inferior. **S**i superior: utique melior. **Q**uod ergo nullius: ac non potius bone voluntatis? **H**oc idem profecto et equalis. **D**uo quippe quodammodo sunt pariter voluntatis bone: non facit alter in altero voluntatem malam. **R**elinquitur ut inferior res cui nulla voluntas est. fecerit angelice nature quod prima peccavit voluntatem malam: sed etiam res ipsa quod cum inferior est. usque ad infimam terram quam natura et essentia est. proculdubio bona est: habet modum et speciem suam in genere atque ordine. **Q**uod ergo res bona efficiens est voluntatis male? **Q**uod inquam bonum est causa mali? **C**um enim se voluntas relicto superiore ad inferiora conuertit. efficitur mala: non quia malum est quod seuerit: sed quod puerla est ipsa uersio. **I**dcirco non res inferior voluntatem malam fecit: sed res inferior est prave atque inordinate ipsa quod facta est appetiuit. **S**i enim aliquod duo equaliter affecti animo et corpore videantur unus corporis pulchritudinem. quod visa unus eorum ad illicite fruendum moueat. alter in voluntate pudica stabilis perseueret: quod putamus esse cause ut in illo fiat. in illo non fiat voluntas mala? **Q**ue illam res fecit: in quo facta est? **N**eq; enim pulchritudo illa corporis. **N**am ea non fecit in ambobus: quoniam quod ambobus non dispariliter occurrit aspectibus. **A**n caro intuitus in causa est? **C**ur non et illius? **A**n vero animus? **C**ur non utriusque? **A**mbos enim et animo et corpore equaliter affectos fuisse praediximus. **A**n dicendum est alterum eorum occulta maligni spiritus suggestionis temptatum: qui non eadem suggestionem et qualicumque suam propria voluntate consenserit? **H**anc igitur operationem. hanc malam quam mali suaderi

alioque voluntate
quibus. Nam ut bo
ita quod non toll
cine antio tempore
arg. plerumque alter
re. quod alio appar
alteri voluisse a ca
mi. proinde voluntate
vtriusque corpore. et
oculis pariter visa
de ambobus parte
reparat. **S**ed non in
voluntate mala. rem
lenbo si bene inue
re. **S**i enim dixerimus
re. quod erat ipse mo
lam in natura. bona
us. qui est in natura
go dicitur cui quod cole
suadetur. cui non est
re vtriusque pulchro
ambobus pariter affe
re ac tempore. non simi
e corpore fuerit. ipse si
in malo. quod utique bonus
nisi fuerit. quod cur ea
quod natura. et quod re
et in natura. voluntate
incipit quod natura est
eius natura. si est. **I**
sa est voluntas mala. et
dicere non ab uno fieri
esse causa. mali. quod
si voluntas mala. quod
natura bona quod mu
habere voluntatem mala
malum est. ipse am volu
Demo ergo quod
Nam male voluntate
omnis. sed bene. quod nec
est in inferno. **A**nter
linea. ad id quod minus
quod altere voluntate
pro defectu voluntate. cui
inuenio. sed defectus. p

adhibuit volūtate q̄ in eo res fecerit
 q̄rimus. Nā ut hoc q̄ impediētū ab
 ista questione tollatur si eadē tēpta-
 cōne ambo tēptentur et vnus ei cedat
 atq; osentiat. alter idē q̄ fuerat pseue-
 ret: qd̄ aliud apparet nisi vnū noluisse
 alterū voluisse a castitate deficere. Vñ
 nisi ppria volūtate vbi eadē fuerat in
 vtroq; corpis et aīe affectio: amboꝝ
 oculis pariter visa ē eadē pulchritu-
 do: amboꝝ pariter instituta ocula
 tēptacō: Propriā igitur in vno eoz
 volūtate malā. rem q̄ fecerat scire vo-
 lentib; si bene intueātur: nichil occur-
 rit. Si enī dixerimus q̄ ip̄e eam fece-
 rit: quid erat ip̄e ante volūtatem ma-
 lam nisi natura bona. cuius auctor de-
 us. qui est immutabile bonū. Qui er-
 go dicit eū qui cōsensit tēptanti atq;
 suadētī. cui nō osensit aliis. ad illici-
 te vtendū pulchro corpore qd̄ vidēdū
 amboꝝ pariter affuit. cū an illā visio-
 nē ac tēptacōnē similes ambo animo
 et corpore fuerit. ip̄m sibi fecisse volūta-
 tē malā q̄ vnq; bonus ante volūtate
 malā fuerit q̄rat cur eā fecerit: vtrum
 q̄ natura ē. an q̄ ex nichilo facta est.
 et inueniet volūtate malā nō ex eo eē
 incipe q̄ natura est: sed ex eo q̄ de ni-
 chilo natura facta est. Nā si natura cau-
 sa ē volūtatis male. qd̄ aliud angim̄
 dicere nisi abono fieri malum abonū
 esse causas mali: siquidē a natura bona
 fit volūtas mala. Sed vnde fieri p̄t ut
 natura bona q̄uis mutabilis. anteq̄
 habeat volūtate malā faciat aliquid
 mali: hoc est ip̄am volūtate malam ē

Nemo ergo querat efficiētē cau-
 sam male volūtatis. Nō enī est
 efficiēs. s; deficiēs: q̄ nec illa effectio
 est: s; defectio. Deficere nāq; ab eo qd̄
 sūme ē. ad id qd̄ minus est: hoc ē in-
 cipe habere voluntate malā. Causas
 porro defectōnū istaz. cū efficiētes nō
 sūt ut dixi s; deficiētes. vel inueniēta-

le ē: ac si quisq; velit videre tēnebras
 et audiē silentiū. Quod tamē vtrūq;
 nobis notū ē: neq; illud nisi p̄ oculos
 neq; hoc nisi p̄ aures: nō sane ī sp̄cie:
 sed ī sp̄ciei p̄uacōne. Nemo ergo ex
 me scire q̄rat. qd̄ me nesciē scio: nisi for-
 te. ut nescire discat: qd̄ scire nō posse.
 sciendū est. Ea quippe q̄ nō ī sp̄cie s;
 in eius p̄uacōe sciūtur. si dici aut si in-
 telligi potest quodāmō nesciēdo sciūt-
 tur. ut sciendo nesciātur. Cū enī acies
 etiā oculi corporalis currit p̄ sp̄cies cor-
 porales nusq; videt tēnebras nisi vbi
 cepit nō vidēt: ita etiā non ad aliquē
 aliū sensū s; solas aures p̄nēt. sentiē
 silentiū: qd̄ tñ nullo mō nisi nō audiēdo
 sentit: sic sp̄cies intelligibiles mens
 quidē nra intelligēdo cōspicit: s; vbi
 deficiūt nesciēdo condiscit. Delicta
 enī quis intelligit. Hoc scio naturaz
 dei nunq; nusq; nulla ex parte posse
 deficere: et ea posse deficere que ex ni-
 chilo facta sūt. q̄ tñ et quātomagis
 sūt et bona faciūt causas habēt efficiē-
 tes: inquantū autē deficiūt. et ex hoc
 mala faciūt (quid enī tunc faciūt nisi
 vana) causas habēt deficiētes.

Temq; scio ī quo fit mala. **Ca. viij.**
 volūtas. id ē eo fieri qd̄ si nollet nō fi-
 eret: et ideo nō necessarios s; volūta-
 rios defectus iusta pena ossequit. De-
 ficie enī nō ad mala s; male: id est nō
 ad malas naturas s; ideo male q̄ cō-
 tra ordinē naturaz. ab eo qd̄ sūme ē.
 ad id qd̄ minus ē. Neq; enī auri viciū
 est auaricia. s; hoīs puerse amānis au-
 rī. iusticia derelicta: q̄ incōpabiliter
 auro debuit añponi. Nec luxuria viciū
 est pulchrozū suauūq; cor: porū s; aīe
 puerse amantis corporeas volupta-
 tes neglecta tēpantia q̄ reb; spiritua-
 liter pulchriorib; et incorruptabiliter
 suauiorib; coaptam. Nec iactātia vi-
 ciū ē laudis hūane: s; aīe puerse amā-
 nis laudes ab hoīb; spreto testimonio

conscientie. Nec supbia vicium est dan-
tis potestate ipsius etiam potestatis:
sed anime puerse amantis potestates
suam potestatis iusticia contempta.
Ac per hoc qui per se amat cuiuslibet
nature bonum etiam si adipiscatur. ipse
fit in bono malus: et miser meliore pre-
uarius. **Ca. ix.**

Quoniam enim male voluntatis effi-
ciens naturalis vel si dici potest
essentialis nulla fit causa: ab ipsa quippe
incipit spirituum mutabilium malum quo
minuitur atque deprauatur nature bonum:
nec tale voluntatem facit nisi defectio.
qua deseritur deus cuius defectio
etiam causa utique deficit: si dixerimus
nullam esse efficientem causam etiam volun-
tatis bone: cauendum est ne voluntas bo-
na bonorum angelorum non facta. sed deo
coeterna credatur. Cum enim ipsi facti
sunt: quomodo illa facta non esse dicitur?
Porro quod facta est. utrum cum ipsis facta
est: an sine illa fuerunt prius? Sed si
cum ipsis: non dubium quod ab illa facta sit a
quo et ipsi simulque ut facti sunt: ei a quo
facti sunt amore cum quo facti sunt adhe-
serunt. eoque sunt isti ab illorum societate
discreti: quod illi in eadem voluntate bona
manserunt: isti ab ea deficiente muta-
ti sunt. mala scilicet voluntate. hoc ipso quod a
bono defecerunt: a quo non defecissent si
utique nolissent. Si autem boni angeli
fuerunt prius sine bona voluntate. etiam quod
in seipsis deo non operante fecerunt: ergo
meliores a seipsis quam ab illo facti sunt?
Abfit. Quid enim erat sine bona volunta-
te: nisi malus? Aut si propterea non mali-
que nec mala voluntas eis imerat. neque
enim ab ea quam non duntaxat ceperat habere de-
fecerant: certe non duntaxat tales non duntaxat boni
quam esse cum voluntate bona ceperunt. Aut
si non potuerunt se ipsos facere meliores
quam eos ille fecerat. quo nemo se melius
quicquam facit: perfecto et bona voluntate
qua meliores essent nisi operante ad-

uotio creatoris habere non possent.
Et cum id agit eorum voluntas bona. ut
non ad se ipsos qui minus erant. sed ad
illum qui summe est conuerterentur etiam
adherentes magis essent. eiusque par-
ticipacione sapienter. beateque viverent
quid aliud ostenditur nisi voluntatem
qualibet bonam inopem fuisse in solo de-
siderio remansuram: nisi ille qui bonam
naturam ex nichilo sui capace fecerat.
ex se ipso faceret implendo meliorem.
prius faciens excitando audior em-
nam et hoc discutiendum est: si boni
angeli ipsi in se fecerunt voluntatem bo-
nam. utrum aliqua eam an nulla vo-
luntate fecerunt. Si nulla utique nec fe-
cerunt: si aliqua. utrum bona an mala?
Si mala: quomodo esse potuit mala
voluntas bone voluntatis effectrix?
Si bona: iam ergo habebant. Et ista
quis fecerat nisi ille qui eos cum bona
voluntate. id est cum amore casto quo
illi adherent. creauit: simul eis et con-
dens naturam. et largiens gratiam?
Unde sine bona voluntate hoc est
dei amore. nunquam sanctos angelos
fuisse credendum est. Iste autem qui
cum boni creati essent tamen mali sunt
mala propria voluntate. quam bona na-
tura non fecit nisi cum a bono sponte de-
fecit ut mali causa non sit bonum. sed
defectus a bono: aut minoris amoris
diuini gratiam acceperunt quam illi
qui in eadem perstiterunt: aut si utri-
que boni equaliter creati sunt. istis ma-
la voluntate cadentibus. illi amplius
adiuti ad eam beatitudinis plenitu-
dinem unde se nunquam casuros cer-
tissimi fierent peruenerunt: sicut iam etiam
in libro quem sequitur iste tractauimus.
Confitendum est igitur cum debita
laude creatoris non ad solos sanctos
bonos pertinere. verum etiam de sanctis an-
gelis posse dici. quod caritas dei diffusa
est in eis per spiritum sanctum qui datus est eis:

ne cuius boni si pmi
genui boni esse qd for
nit ad hunc deo bonu e
bos omne est. habere
tristis inter se sancti a
vna caritas deo ca de q
tus. vna qd pluri eius
q dngenda immo carit
notabilis bono qd greg
taliter pegrina in ter
more obitu. secretis a
alis sedibus. respicere
creante cuius dno dicitur
hunc qd angelis dicitur
est dicitur. Et vno quod
pmi dno obitu. qd dicitur
pnt ex dno boni sancti
q dicitur. ad dno dno n
habet in dno. et in
abus qd sibi esse credit
ita q dicitur. vna dno
Hic dicitur. qd dicitur
et dno boni dno dno
in. Alii qd dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
vno dno dno dno dno
fuerit qd dno dno dno
no dno dno dno dno
q dno dno dno dno
liberali dno dno dno
in dno dno dno dno
regio. pmi dno dno dno
fala dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
pno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno
dno dno dno dno dno

nec tantū hoīm s; p̄mitus p̄cipueq; an-
gelozū bonū esse qđ scriptū est: michi
autē adherē deo bonū ē. Hoc bonū q̄-
bus omne est. habēt a cū illo cui ad-
herēt: et inter se sancta societate sunt
vna ciuitas dei: eadēq; viuū sacrificiū
eius. viuūq; tēplū eius. Cuius pars
q̄ diuigenda immortalib; angelis ex
mortalib; hoīb; o gregat̄ et nūc mor-
taliter pegrinat̄ in terris vel in eis q̄
morte obierūt. secretis aiarū recepta
culis sedibusq; requiescat: eodez deo
creante quē admodū exorta sit. sicut
hucusq; de angelis dictū ē iam video
esse dicendū. Ex vno quippe hoīe quē
p̄mū deus o dicit genus huānū sum-
psit exordū scđm sancte se p̄ture fidē:
q̄ mirabilē auctoritatē non immerito
hab; in orbe terraz at; in omib; gen-
tibus: q̄s sibi esse credituras inter ce-
tera q̄ dixit vera diuinitate p̄dixit.

Mittamus igit̄ comie. **Ca. x.**
Mittamus igit̄ comie. **Ca. x.**
cturas hoīm nescientū qđ loq̄-
tur de natura vel institucōe gn̄is huā-
ni. An nāq; sic de ip̄o mūdo credide-
rūt: semp̄ fuisse hoīes op̄māt. Vnde
ait apuleius cū hoc animātū gen⁹
describēt. singillatū mortales cūcti. tñ
vniūso genē p̄petui. Et cū illis dictuz
fuerit. si sp̄ huānū genus fuit quonā
mō verū eozū loq̄tur historia. narras
q̄ fuerūt q̄rūq; rerū muētores. q̄ p̄mi
liberaliū disciplinarū aliarūq; artium
muētores. vel a quib; p̄mū illa vel illa
regio. parsq; terrarū illa atq; illa in-
sula in coli cepit: respondēt diluuiis
et o flagracōib; p̄ certa interualla tē-
porū. nō quidē oīa s; plurima terrarū
ita vastari ut redigātur hoīes ad exi-
guā paucitatē: ex quorū p̄ gemie rur-
sus multitudo pristina reparet̄. ac sic
idē tēp̄ repiri a institui q̄i p̄ma: cū re-
stituat̄ potius q̄ fuerant illis minis
vastacōib; interrupta et exūcta: ce-
terū hoīem m̄i ex hoīe existē om̄mo

nō posse. Dicūt autē qđ putant: nō qđ
sciūt. fallūt eos etiā quedā mēdacis-
sime litere q̄s phibēt i historia tēpo-
rū multa annozū milia cōtinē: cū ex li-
teris sacris ab institucōe hoīs nōdū
cōpleta annozū sex milia oputemus.
S; nē multa disputē quē admodū il-
laz literarū in q̄b; lōge plura ānozū
milia referūt. vanitas refellat̄: et nul-
la i illis rei huius p̄donea repitur au-
ctoritas: illa ep̄la alexātri magni ad
olimpiadē matrē suā quā sc̄p̄fit. nar-
racōnē cuiusdā egiptij sacerdotis in-
smuās quā ptulit ex literis que sacre
apud illos haberētur: cōtinēt etiā re-
gna q̄ greca nouit historia i quib; re-
gnū assyriorū in eadē ep̄la alexātri
quāq; milia excedit annozū: i greca ve-
ro historia. mille ferme et trecētos h;
et ab ip̄ius belli principatu: quē regē
et ille egiptius i eūsdē regni posuit
exordio. Persarū autē et macedonū im-
perū. vsq; ad ip̄m alexandrū cui lo-
quebat̄. plusq; octo milia ānozū ille
constituit: cū apud grecos macedo-
nū usq; ad mortē alexātri q̄dringēti
octogita quāq; repiātur anni. Persa-
rū vero donec ip̄ius alexātri victoria
fimeret̄: ducēt triginta tres cōputātur.
Longe itaq; h; numeri annozū illis
egiptijs sūt minores: nec etiā si ter tñ
cōputarētur equarētur. Perhibēt̄ enī
egiptij quondā tā breues ānos ha-
buisse: ut q̄termis mētib; fimeret̄. Vñ
annus plemoz et verioz q̄lis nūc et nob̄
et illis ē: tres eozū annos opletēbat̄
antiquos. S; nec sic quidē ut dixi gre-
ca egiptie numero temporū o cordat
historia: et ideo grece potius fides
habēda ē: q̄ veritatē nō excedit āno-
rū. q̄ literis n̄ris q̄ vere sacre sūt cōti-
nētur. Porro si hec ep̄la alexātri q̄ ma-
xime innotuit. multū abhorret i spacijs
tēporū a probabili fide rerū: quāto-
minus credendū est illis literis quas

in momento minutatim detractōne
 cōsumitur. et detrahātur hec tanta spa-
 cia nō semel at; iterū vel sepius sed sp:
 qd fit. qd agit. qn nunq; ad initiū qd
 omīno nullū ē puenit. Quapropter
 quod nos modo querimus post quiq;
 milia. et qd excurrit ānozū. possent et
 postei post ānozū sexcenties milies ea-
 de curiositate requirere. si intantū hec
 mortalitas hōim exorēdo et occubā-
 do et impita pseueraret in firmitas. Po-
 tuerūt et q fuerūt an nos ipis recen-
 tib; hōis creati tēporib;. istā mouere
 questionē. Ipe demiq; p̄mus hō et post
 terciā die vel eodē postea q̄ factus ē
 potuit inquirē cur nō an fit factus: et
 quādo cūq; ante factus est. nō vires
 tūc alias. et alias nūc. vel etiā postea
 ista de initio rerū tēporū aliū cōtrouērsia

Hrepriret. ¶ Ca. xiiij.
 Anc aut se philosophi mundi
 huius nō aliter putauerūt posse vel de-
 bere dissoluē mhi ut circuitus tēporū
 inducerēt quib; eadē semp fuisse re-
 nouata at; repenta i rerū natura atq;
 deinceps fore sine cessacōe assueuerēt
 volumina venientū et p̄tereūtū seculozū
 siue mūdo p̄manēte. isti circuitus fie-
 rēt. siue certis interuallis orēs et oc-
 cidēs mūdos eadē sp̄ quasi noua que
 transacta et ventura sūt exhiberet. A-
 quo ludibrio p̄sus immortalē aiām
 etiā cū sapiētā p̄cepit liberaē nō pos-
 sunt. euntē sine cessacōe ad falsā bē-
 tudinē. et ad verā miserā sine cessacōe
 redeuntē. Quō enī vera bēitudo est de
 cuius nunq; eternitate ofiditur: dum
 anima venturā miserā aut imperitissi-
 me in veritate nescit: aut infelicissime
 in beatitudine p̄timescit. At si ad mise-
 rias nunq; vltērius reditura ex hīs
 ad beatitudinē p̄git: fit ergo aliquid
 noui i tpe: qd finē non habet tēporis.
 Cur nō ergo et mūdus? Cur nō et hō
 factus in mūdo: ut illi nescio qui falsi

circuitus a falsis sapiētib; fallacibus
 q; cōpti in doctrīna sana tramite re-
 cti itineris euitentur. Nā quādā p̄ illō
 qd legic in libro salomomis q̄ vocat
 ecclesiastes. qd est qd fuit. ipm quod
 erit. et qd est qd factū est. ipm qd fi-
 er. et nō est omē recēs sub sole: q̄ lo-
 que et dicit. ecce hoc nouū ē. iā fuit in
 seculis q̄ fuerūt ante nos. p̄pter hos
 circuitus i eadē redeūtes. et in eadē
 cūcta reuocātes dictū intelligi volūt
 qd ille aut de hīs reb; dixit de quib;
 superius loquebat. hoc ē de gnacōib;
 alijs eūtib; alijs venientib;. de solis an-
 fractib; de torētū lap sīb;: aut certe
 de oīm rerū generib; que oriūtur aut
 occidūt. Fuerūt enī hōies an nos: sūt
 et nobiscū: erūt et post nos. Ita queq;
 ammātia vel arbutta. mōstra q̄ ipa. q̄
 inuitata nascūt. q̄uis inter se diuer-
 sa sint. et quedā eozū semel facta nar-
 rent: tñ scdm id qd gnaliter miracu-
 la et mōstra sūt utiq; fuerūt et erūt: nec
 recēs et nouū ē ut mōstrū sū sole nasca-
 tur: q̄uis hec v̄ba quādā sic intellexe-
 rūt. tanq̄ in p̄destinacōe dei iā facta
 fuisse omīa sapiēs ille voluisset intel-
 ligi: et ideo nichil recēs fuisse sub so-
 le. Absit aut a recta fide ut hīs salo-
 momis v̄bis illos circuitus significa-
 tos esse credamus quib; illi putāt sic
 eadē tēporū siue t̄paliū rerū volumina
 repeti ut v̄bi gr̄a. sicut isto seculo pla-
 to philosophus i v̄tē alexmēsi. et in
 ea scola que achademia dicta est dis-
 cipulos docuit: ita per innumerabilia
 retro secula multū quidē plixis inter-
 uallis s; tñ certis. et idē plato et eadē
 ciuitas. et eadē scola. et idē discipuli
 repetiti p̄ innumerabilia deim de secula
 repetēdi sint absit in q̄ ut nos ista cre-
 damus. Semel enī xp̄us mortuus est
 pro peccis nr̄is. resurgens aut iam a
 mortuis nō morit: et mors ei vltra nō
 dñabit. Et nos post resurrectionē sp̄

tēpora facti sūt. vtrū semp potuerint esse qui facti sūt. **D**ic respondēdū esse forte videat: quō nō semp cū id qd̄ ē omī tpe. nō incōueniēter semp eē dicat: usq; adeo aut̄ isti omī tpe fuerit. ut etiā ante oīa tēpora facti sūt: si tamē a celo cepta sūt tpa. et illi iam erāt ante celū. **A**t si tēpus non a celoverū et an̄ celū fuit. nō quidē ī horis et diebus et mensib; et annis. nā et iste dimēfiones tēporū aliu spaciōrū qv̄sitate ac pprie dicūtur tpa. manifestū est qd̄ a motu siderū ceperint. vñ et deus cum hoc institūē dixit. et sūt in signa et in tpa. et in dies et in annos. s; in aliquo mutabili motu cuius aliud p̄us aliud posterius p̄terit. eo q; simul esse non possunt: si ergo ante celū in angelicis motib; tale aliqd̄ fuit. et ideo tēpus iā fuit. at; angeli ex quo facti sūt tpa. liter mouebātur: etiā sic omī tpe fuerūt qñquidē cū illis facta sūt tēpora. **Q**uis aut̄ dicat: nō semp fuit qd̄ omī tpe fuit. **S**; si hoc respondero: dicetur michi. **Q**uō ergo nō coeterni creatori si semp ille. semp illi fuerūt. **Q**uō etiā creati dicendi sūt: si semper fuisse intelligūtur. **A**d hoc quid respondebitur. **A**n dicendū est. et semper eos fuisse quomā omī tēpore fuerūt. qui cū tēpore facti sūt aut cū quibus facta sūt tēpora: et tamen creatos. **N**eq; enim. et ipa tēpora creata esse negamus: quāuis omī tēpore. tempus fuisse nemo ambigat. **N**am si omī tēpore fuit tempus: erat ergo tempus: quādo nullū erat tempus. **Q**uis hoc stultissimus dixerit. **P**ossimus enim recte dicere. erat tempus quādo non erat roma. erat tēpus qñ nō erat iherusalē. erat tempus quādo nō erat abrahā. erat tempus qñ nō erat homo et si quid huiusmodi: postremo si nō cū initio tēporis. sed post aliquod tempus factus est mūdus possumus di-

cere. erat tēpus quādo non erat mūdus. **A**t vero erat tempus quando nullū erat tempus. tam incōueniēter dicimus: ac si quisq; dicat erat homo quādo nullus erat homo: aut erat iste mūdus. quādo nō erat iste mūdus. **S**i enim de alio atq; alio intelligat. potest dici aliquo modo. hoc est. erat alius homo quādo nō erat iste homo. **S**ic ergo erat aliud tempus. quādo nō erat hoc tēpus: recte possumus dicere. **A**t vero erat tēpus quādo nullū eāt tēpus: q̄s vel inspicissimus dixerit. **S**icut ergo dicimus creatū tēpus. cū ideo semp fuisse dicatur. quia omī tēpore tēpus fuit: ita nō est consequens. ut si semp fuerūt angeli ideo nō sūt creati. ut propterea semp fuisse dicatur quia omī tēpore fuerūt: et p̄pterea omī tēpore fuerūt. quia nullo modo sine hīs ipa tēpora esse potuerūt. **S**ibi enim nulla creatura ē cuius mutabilib; motib; tēpora pagantur tēpora omīmo esse non possunt: ac per hoc et si semp fuerūt. creati sūt: nec si semp fuerūt deo creatori coeterni sūt. **I**lle enim semp fuit eternitate immutabilis: isti autē facti sūt. **S**; ideo semp fuisse dicuntur quia omī tēpore fuerūt: sine quib; tēpora nullo modo esse potuerūt. **T**empus autem quomā mutabilitate trāscurrit. eternitati immutabili non potest esse coeternū: ac p̄ hoc etiā si immortalitas angelorū nō trānsit ī tēpora. nec p̄terita est quasi iam nō sit. nec futura qñ nondū sit: tamē eorū motus quibus tēpora paguntur. ex futuro in p̄teritū transeūt: et ideo creatori cuius motu dicendū nō est vel fuisse quod iam nō sit. vel futurū esse quod nondū sit. coeterni esse nō possunt. **Q**uapropter si deus semp dñs fuit semper habuit creaturā suo dñatū seruientē: verūamen non de ip̄o gemitam: sed ab ip̄o

de nichilo facta nec ei coeterna. Erat
quippe ante illa quavis nullo tempore
sine illa: non eam spacio transcurren-
te sed manente perpetuitate precedens. Sed
hoc si respondero eis qui requirunt quod
semper creator: semper dominus fuit: si creatu-
ra seruiens non semper fuit. Aut quod
creata est: et non potius creator: coeter-
na est si semper fuit. Vereor ne facilius
iudicet affirmare quod nescio: quam do-
cere quod scio. Hec ideo igitur ad id quod
creator: non scire nos voluit: illa vero quae
vel sapientioribus in hac vita scire promi-
sit: vel omnino perfectis in alta vita sci-
enda seruiant: ultra vires meas esse
confiteor. Sed ideo putavi: sine affir-
matione tractanda: ut qui haec legunt
videant a quibus questionum periculis
debeant temperare: nec per omnia se pro-
neos arbitrentur: potiusque intelligent
quod sit apostolo obtemperandum precipiendi
salubriter ubi ait. Dico autem per gratiam
dei que data est michi omnibus qui sunt
in vobis non plus sapere quam oportet sa-
pere sed sapere ad temperantiam sicut vni-
cuique deus partitus est mensuram fidei.
Si enim pro viribus suis alacris infans
fiet ut crescendo plus capiat: si autem
vires sue capacitatis excedat: deficiet
et antequam crescat. ¶ Ca. xvi.

Quae secula preterierit antequam gre-
gus institueretur humanum me-
fateor: ignorare: non tamen dubito ni-
chil omnino creature creatori esse coe-
ternum. Dicit etiam apostolus tempora
eterna: nec ea futura: sed quod magis
est mirandum preterita. Sic enim ait.
In spem vite eterne quam promissit non
mendax deus ante tempora eterna: ma-
nifestavit autem temporibus suis verbum
suum. Ecce dixit retro quod fuerint tem-
pora eterna: que tamen non fuerint deo
coeterna. Si quidem ille ante tempora
eterna non solum erat: verum etiam pro-
misit vitam eternam: quam manifestavit

temporibus suis id est congruis: quid
aliud quam verbum suum. Hoc est enim vita
eterna. Quod autem promissit cum hominibus
vniuersis promiserit qui nondum erant.
ante tempora eterna: nisi quia in eius
eternitate atque in ipso verbo eius eadem
coeterno iam predestinatione fixum erat:
quod suo tempore futurum erat. ¶ Ca. xvii.

Illud quod non dubito antequam homo
primus creatus esset: nunquam que-
re quod fuisse hominem: nec eundem ipsum nescio
quibus circuitibus: nescio quotiens reuo-
lutum: nec aliam aliquam naturam similem: neque
ab hac fide me philosophorum argumenta
deterreret. Quorum acutissimum illud puta-
tur quod dicunt nulla infinita scientia vlla
posse comprehendere: ac per hoc deus inquit
rerum quas statuit omnium finitatum omnes
finitas apud se rationes habet: bonitas
autem eius nunquam vacua fuisse credenda
est: ne sit temporalis eius operatio: cuius
retro fuerit eterna cessatio: quod si per-
mitteat eum prioris sine initio vacationis
ac propterea sit operis aggressus initium.
Et ideo necesse est inquit eadem semper
repeti: eademque semper repetenda transcur-
rere: vel manente mundo mutabiliter:
qui licet nunquam non fuerit: ac sine initio
temporis: tamen factus est: vel eius quod ortus
et occasus semper illis circuitibus repetito
semperque repetendo: ne videlicet si ali-
quando primum dei opera cepta dicuntur
priorem suam sine initio vacationem:
tanquam inertem ac desidiosam: et ideo
sibi displicere: dantesse quodammodo
atque ob hoc mutasse credatur. Si au-
tem semper quidem temporalia sed alia
atque alia perhibetur operatus: ac sic a-
liquando etiam ad hominem faciendum
quem nunquam ante fecerat peruenisse
non scientia qua putant non posse que-
cumque infinita comprehendere: sed quasi
ad horam sic veniebat in mentem fortuita
quodammodo incostantia videat fecisse quod fe-
cit. Porro si illi circuitus admittuntur

inquit quibus man-
entibus volubiles
cibus nides arant
tem temporalia repen-
tem plerumque longi-
numinis deo tribu-
ta tenentis operu-
eadem repetitur: ne-
ca durare vniuersa
nari plerumque copri-
guminationes quibus
pluribus partibus ut in illis
bulentibus de via recta
tore si ratio refutare no-
tendum debet. Hec ac-
admodum dicit in nost-
les etolos quos opri-
raio nuntiata cohibe-
maxime illi erant ut
ambulare quod vero et
fuit: quod mentis diuina
etiam in causis debet me
ignare omnia sine
trinaione nunc: ante
na mutabili angustia: q-
itibus quod ait aposto-
luntis enim semper sibi
tempus non intelligit
illis quod quod noui hanc
in mente: nouo con-
tabiles quippe in mente
festo non deum que cogit
sed semper pro illo
illum sed semper nec illi
tant. Sed obis autem po-
dere aliter deum affici
ei operatus: quia nec ab
et: quod in eius natura
quod ante non fuerit. De
quod afficitur: et mutabile
et quod parat. Non ita q-
omne cogit: ignaua-
etiam in eius operata
et in illa: nouo quod
na agens quod forte: pote

inquit quibus manente mundo. et ipsos quoque reuolubiles ortus suos. et occasus eiusdem circuitibus inserente eadem tempore alia repetuntur: nec ignauum oculum presertim tam longe sine initio diuinitatis deo tribuitur nec improvida temeritas operum suorum: quam si non eadem repetatur. non possunt infinita diuersitate variata vlla eius scientia vel prescientia comprehendere. **H**as argumentaciones quibus impiam simplicem pietatem ut cum illis in circuitu ambulanti de via recta conatur auertere si ratio refutare non posset. fides irrideri deberet. **H**uc accedit: quod in adiutorio domini dei nostri hos volubiles circulos quos opinio confingit: ratio manifesta confingit. **H**inc enim maxime isti errant ut in circuitu falso ambulare quam vero et recto itinere malint: quod mentem diuinam omnino immutabilem cuiuslibet infiniti capacem: et innumera omnia sine cogitationis alternatione numerantem. de sua humana mutabili angustaque mentuntur: et fit illis quod ait apostolus. **C**omparantes enim semetipsos sibi inmetipsis: semetipsos non intelligunt. **N**am quia illis quicquid noui faciendum venit in mentem: nouo consilio faciunt mutabiles quippe mentes gerunt: profecto non deum quem cogitare non possunt sed semetipsos pro illo cogitantes non illum sed seipos. nec illi sed sibi comparant. **N**obis autem perhas non est credere aliter deum affici cui vacat. aliter cum operatur: quia nec affici dicendus est. tamquam eius natura fiat aliquid. quod ante non fuerit. **P**atitur quippe qui afficitur: et mutabile est omne quod aliquid patitur. **N**on itaque in eius vacatione cogitet ignauia. defidia. inertia. sicut in eius opere. labor. conatus. industria: nouit quiescens agere et agens quiescere: potest ad opus

nouum non nouum sed sempiternum adhibere consilium: nec penitendo quia prius cessauerat. cepit facere quod non fecerat. **S**ed et si prius cessauit. posterius operatus est. quod nescio quemadmodum ab homine possit intelligi: hoc proculdubio quod dicitur prius et posterius. in rebus prius non existentibus et posterius existentibus fuit. **I**n illo autem non altera precedentem altera subsequens mutauit. aut abstulit voluntatem: sed vna eademque sempiterna et immutabilis voluntate res. quas condidit et ut prius non essent egit quoad non fuerunt et ut posterius essent quando esse ceperunt: hinc eis qui talia videre possunt mirabiliter fortassis ostendens. quam non eis indiguerit. sed eas gratuita bonitate condiderit: cum sine illis ex eternitate initio carente in non minore beatitudine permanisset. **¶ Ca. xviii.**

Illud autem aliud quod dicitur nec dei scientia que infinita sunt posse comprehendere: restat eis ut dicere audeant atque huic se voraginem profunde impietatis immergant quod omnes numeros deus non nouerit. **E**os quippe infinitos esse certissimum est: quoniam in quocumque numero finem faciendum putaueris. idem ipse non dico vno addito augeri: sed qualibet sit magnus et qualibet ingentem multitudinem continens. in ipsa ratione atque scientia numerorum non solum duplicari verum etiam multiplicari potest. **I**ta vero suis quisque numerus proprietatibus terminatur: ut nullus eorum par esse cuiusque alteri possit. **E**rgo et dispares inter se atque diuersi sunt: et singuli quisque finiti sunt: et omnes infiniti sunt. **I**tane numeros propter infinitatem nescit omnes deus: et usque ad quandam summam numerorum scientia dei puenit ceteros ignorans? **Q**uis hoc etiam dementissimus dixit? **N**ec audebunt isti continere numeros et eos

dicere ad dei scientiam non pertinere: apud quos plato deum magna auctoritate commendat. mundum fabricantem numeris: et apud nos deo dictum legitur. Omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. De quo dicit et propheta. Qui profert numero seculum. Et saluator in euangelio. Capilli inquit vestri omnes numerati sunt. Absit itaque ut dubitemus: quod ei sit notus omnis numerus cuius intelligentie sicut in psalmo canitur non est numerus. Infinitus itaque numerus quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus: non est tamen incomprehensibilis ei cuius intelligentie non est numerus. Quapropter si quicquid scientie comprehendit scientis comprehensione sumitur: profecto et omnis infinitas quodam ineffabili modo quia scientie ipsius incomprehensibilis non est deo finita est. Quare si infinitas numerorum scientie dei. qua comprehendit esse non potest infinita: qui tandem nos sumus homunculi qui eius scientie limites figere presumamus dicentes quod nisi eisdem circuitibus temporum eadem tempora: alia repetantur. non potest deus que facit vel presare ut faciat. vel scire cum fecerit: cuius sapientia simpliciter multiplex et univociter multipliciter. tam incomprehensibili comprehensione omnia incomprehensibilia comprehendit. ut quecumque noua et dissimilia consequentia precedentibus si semper facere vellet inordinata et improuisa habere non possit: nec ea prouideret ex proximo tempore sed eterna prescientia contineret. **Ca. xix.**

Quod utrum ita faciat. et continuata sibi conexione copulentur que appellantur secula seculorum. alia tamen atque alia ordinata dissimilitudine procurrentia. eis dumtaxat qui ex miseria liberantur in sua beata immortalitate sine fine manentibus: an

ita dicatur secula seculorum ut intelligatur secula in sapientia dei incuncta stabilitate manentia istorum que cum tempore transeunt tanquam efficiencia seculorum: definire non audeo. Fortassis enim possit dici seculum que sunt secula: ut nichil aliud prohibeatur seculum seculi. quam secula seculorum: sicut nichil aliud dicitur celum celi. quam celi celorum. Nam celus deus vocauit firmamentum super quod sunt aque: et tamen psalmus. et aque inquit que super celos sunt laudent nomen domini. Quid ergo istorum duorum sit. an preter hec duo aliquid aliud de seculis seculorum possit intelligi. profundissima questio est: neque hoc quod nunc agimus impedit si in discussa interim differatur. siue aliquid in ea diffinire valeamus: siue nos faciat cautiorem diligentior ipsa tractatione in tanta obscuritate rerum affirmare temere aliquid audeamus. Nunc enim contra opinionem disputamus: qua illi circuitus asseruntur quibus semper eadem per interualla temporum necesse esse repeti existimatur. Quibus autem illarum de seculis seculorum vera sit ad hos circuitus nichil pertinet: quoniam siue secula seculorum sint non eadem repetita. si alterum ex altero conexione ordinatissima procurrentia. liberatorum beatitudine sine ullo recursum miseriarum certissima promerente: siue secula seculorum eterna sint temporalium tanquam dominantia subditorum: circuitus illi eadem reuolutes locum non habent: quos maxime refellit eterna vita sanctorum. **Ca. xx.**

Quorum enim aures piorum ferat. post emensam tot tantisque calamitatibus vitam. si tamen vita ista dicenda est que potius mors est ita grauis ut mors que ab hac liberat mortis eius amore timeatur. post tam magna mala tamque multa et horrida tamen aliquando per veram religionem

atque sapientiam expi
pariter ad compo
fortitudinem contem
litas per principia
immortalitas cuius
de amore si gramus
necesse sit dicitur et eo
illa certitate vnta
rectos tartareo mo
tione miseris coactab
vbi dicitur amantur
habentur. vbi p mma
brando quocumque
indem sine vilo sine p
riorem etis in vnta
vnta seculi factus e
properea ut possint
definis. quibus ser
ntibus per nostras hab
eretas miseris. al
sed reuolucione mecl
nas nota esse opora h
afacido quocumque
nisi ea que in finit
to audiat. Quis cred
net. Que hnta esse no
ntur prudens: vnta
quomodo valeam dca
hoc dicitur volentur.
ille in memoria non ha
brato crimis: cur hnt
tam grauat amplu
nas. Si autem hnt nec
mus. hic saltem n hnt
hnt hnt expietat qd
mi hnt. quando hnt em
seponda expietat hnt
sed non et ma. quando
agnoscat. Si autem ne
pille ad illam beatitudi
vnta seculis vbi hnt
sua vnta alternant in
nuatone cognouit
nnt hnt quam plus qu
vnta tanto cum facim

atq; sapientiã expiata atq; finita ita
peruenire ad conspectum dei. atq; ita
fieri beatum contẽplacõẽ in corpore
lucis per participacõẽ immutabilis
immortalitatis eius. cuius adipiscẽ-
de amore flagramus: ut eã quã doq;
necessè sit deserere. et eos qui deserunt. ab
illa eternitate. veritate. felicitate de-
iectos tartaree mortalitatis turpi stul-
ticiẽ. miseris execrabilibus implicari.
vbi deus amittatur. vbi odio veritas
habeatur. vbi p immundas nequicias
beatitudo queratur: et hoc in deo atq;
in idem. sine vllõ fine priorum et poste-
riorum certis interuallis a dimensio-
nibus seculorũ factus et futurus: et hoc
propterea ut possint deo circuitibus
definitis. euntibus semper et redeun-
tibus per nostras falsas beatitudines
et veras miseras. alternatim quidem
sed reuolucõẽ incessabili sempiter-
nas nota esse opera sua. quomã neq;
a faciendo quiescere. neq; sciendo po-
test ea que infinita sũt indagare. Quis
hec audiat? Quis credat? Quis fe-
rat? Que si vera essent non soluz tace-
rentur prudentius: verum etiam. ut
quomodo valeam dicam quod vo-
lo: doctius nescirentur. Nam si hec
illie in memoria non habemus. et ideo
beati erimus: cur hic per eorum scie-
tiam. grauatur amplius nostra mis-
eria? Si autẽ ibi necessario scituri su-
mus. hic saltem nesciamus: ut hic fe-
licior sit expectacõ. q̃ illie ad eodẽ sũ-
mi boni: quando hic eterna vita con-
sequenda expectatur: ibi autẽ beata
sed non eterna. quandoq; amittẽda
cognoscitur. Si autem neminẽ dicunt
posse ad illam beatitudinẽ peruenire.
nisi hos circuitus vbi beatitudo et mi-
seria vicissim alternant in huius vis-
te erudicõne cognouerit: quomodo
ergo fatẽtur quãto plus quisq; ama-
uerit deũ tanto cum facilius ad bea-

titudinẽ peruenturũ. quia ea docent
quibus amor ipse torpescat? Nam quis
non remissius et tepidius amet eum
quem se cogitat necessario deserturũ
et contra eius veritatez sapientiãq;
sensurum: et hoc cum ad eius plenã
pro sua capacitate noticiã. beatitudi-
nis perfectione peruenit: quã do-
nec hominẽz amicũ quisq; possit ama-
re fideliter cui se futurum nouit inimi-
cũ? Sed absit ut vera sint que nobis
mimantur veram miseriam nunquã fi-
miendam: sed interposicõibus false
beatitudinis sepe ac sine fine rumpen-
dam. Quid enim illa beatitudine fal-
sius atq; fallacius. vbi nos futuros
miseros. aut in tãtã veritatis luce nesci-
amus: aut in summa arce felicitatis
timeamus? Si enim venturaz calami-
tatem ignoraturi sumus: peritior est
hic nostra miseria. vbi venturam bea-
tudinẽ nouimus. Si autem nos il-
lic clades imminens non latebit: bea-
tius tẽpora transijt anima misera qui-
bus transactis ad beatitudinẽ sub-
leuatur: q̃ beata quibus transactis in
miseriaz reuoluatur: atq; ita spes no-
stre infelicitatis est felix. et felicitatis
infelix. Vnde fit ut quia hic mala p-
sentia patimur. ibi metuimus imminẽ-
tia: verius semper miseri q̃ beati ali-
quando esse possimus. Sed quomã
hec falsa sunt clamante pietate. con-
uincente veritate: ab illo enim nobis
veraciter promittitur vera felicitas cui-
us erit semper retinenda et nulla in-
infelicitate rumpenda certa securitas:
viam rectam sequentes quod nobis
est cristus. eo duce ac saluatore a va-
no et inepto impiorum circuitu. iter fi-
dei mentemq; auertamus. Si enim de
istis circuitibus et sine cessacõẽ al-
ternantibus in omnibus a redicõibus
animarũ porphirius platoncus suo-
rum opinionẽ sectari noluit siue ipi9

nūquā antea creatū esset si liberatarū numeris animarū qui nunquā antea fuit. non solum factus est semel: sed nunquā fieri desinit. Si autem oportet ut certus sit liberatarū aliquis numerus animarū que ad miseriam nūquā redeant. neq; iste numerus ulterius augeatur: etiam ipse sine dubio quicūq; erit ante vtiq; nunquā fuit. Qui profecto crescere et ad sue quantitatis terminos pervenire sine aliquo non possit initio: quod initium eo modo antea nunquā fuit. Hoc ergo ut esset creatus est homo: ante quem nullus fuit. ¶ Ca. xxi.

HAc igitur questione difficilissima propter eternitatem nova creatis sine novitate aliquam voluntatis quantum potuimus explicata: non est arduum videre multum fuisse melius quam factum est ut ex vno homine quem primum condidit multiplicaret genus humanum: quod si id melius a pluribus. Nam cum animantes alias solitarias et quodammodo solivagas. id est que solitudine magis appetant sicut aquile. milvi. leones. lupi. et quecūq; ita sunt: alias congreges constituerit que congregate atque in gregibus maxime vivere ut sunt. colubi. sturmi. cervi. damule et cetera huiusmodi: utrumque tamen genus. non ex singulis propagavit. sed plura simul iussit existere. Homine vero naturam quodammodo mediam inter angelos bestiasque condidit: ut si creatori suo tanquam vero domino subditus preceptum eius pia obedientia custodiret. in consortium transiret angelorum sine morte media beatam immortalitatem absque villo termino consecutus: si autem dominum deum suum libera voluntate superbe atque inobediēter usus offenderet morti addictus bestialiter viveret. libidinis servus. eternoque post mortem supplicio

destinatus: vnum ac singulum creavit. non vtiq; solum sine humana societate deserendum: sed ut eo modo vehementius ei commendaretur ipsius societatis unitas vinculumque concordie. si non tantum inter se nature similitudine. verum etiam cognationis affectu homines necerentur: quando ne ipsam quidem feminam copulanda; viro sicut ipsum creare illi placuit sed ex ipso: ut omnino ex homine vno diffunderetur genus humanum. ¶ Ca. xxij.

Nec ignorabat deus hominem peccaturum. et morti iam obnoxium. mortuos propagaturum eoque progressuros peccandi immunitate mortales. ut tutius atque capacius inter se rationalis voluntatis expertes bestie sui generis viverent. quarum ex aquis et terris plurimum pullulavit exordium quod homines quorum genus ex vno est ad commendandam concordiam propagatum. Neque enim nunquam inter se lesiones. aut inter se dracones. qualia homines bella gesserunt. Sed providebat etiam gratia sua populum piorum in adoptionem vocandum remississimisque peccatis iustificatum in spiritu sancto. angelis in eterna pace sociandum novissima inimica morte destructa cui populo esset huius rei consideratio profutura: quod ex vno homine deus ad commendandum hominibus quam ei grata sit etiam in pluribus unitas. genus instituit humanum. ¶ Ca. xxij.

Fecit ergo deus hominem ad imaginem suam. Talem quippe illam animam creavit qua per rationem et intelligentiam. omnibus esset prestantior animalibus terrestribus et natalibus et volatilibus: que mentem huiusmodi non haberent. Et cum virum terrenum formasset ex pulvere eius animam qualem dixi. siue quam iam fecerat sufflato indidisset. siue potius sufflato

fecisset. eumque flatu quem sufflando fecit (nam quid est aliud sufflare quam flatum facere) animam hominis esse voluisset; etiam coniugem illi in adiutorium generandi ex eius latere esse detracto fecit ut deus. Neque enim hec carnati consuetudine cogitanda sunt: ut videre solemus opifices ex materia quacumque terrena corporalibus membris quod artis industria potuerint fabricantes. **M**anus dei potentia dei est: que etiam visibilia invisibiliter operatur. Sed hec fabulosa potius quam vera esse arbitrantur qui virtutem ac sapientiam dei qua nouit et potest etiam sine seminibus ipsa certe facere semina. ex his vilitatis et condiciam metuntur operibus: ea vero que primitus instituta sunt. quomiam non nouerunt infideliter cogitant: quasi non hec ipsa que nouerunt de humanis conceptibus atque partibus si in expertis narrentur incredibiliora viderentur: quamuis et ea ipsa plerique magis nature corporalibus causis quam operibus diuine mentis assignent.

Sed cum his nullum **¶ Ca. xxij.** nobis est in his libris negocium: qui diuinam mentem facere vel curare ista non credunt. Illi autem qui platoni suo credunt non ab illo summo deo qui fabricatus est mundum sed ab alijs minoribus quos quidem ipse creauerit permissu siue iussu eius animalia facta esse cuncta mortalia in quibus homo precipuum diis quam ipsis cognatum teneret locum si superstitione careant. qua querunt unde iuste videantur sacra et sacrificia facere quasi conditoribus suis: facile carebunt etiam huius opinionis errore. Neque enim phas est vilius nature quamlibet minime mortalibus creatoribus nisi deum credere ac dicere: etiam antequam possit intelligi. Angeli autem quos illi deos libentius appellant. etiam si ad-

hibent vel iussu vel permissu operationem suam rebus que gignuntur in mundo: tamen non eos dicimus creatores animalium: quam nec agricolas frugum atque arborum. **¶ Ca. xxv.**

Quoniam enim alia sit species que adhibetur extrinsecus cuiusque materie corporali sicut operantur homines figuli et fabri atque id genus opifices qui etiam pingunt et effingunt formas similes corporibus animalium: alia vero que intrinsecus efficietes causas habet de secreto et occulto nature videntis atque intelligentis arbitrio que non solum naturales corporum species verum etiam ipsas animantium animas dum non sint facti. supra dicta illa species artificibus quibusque tribuatur: hec autem altera non nisi vni artifice creatori et conditori deo. qui mundum ipsum et angelos sine villo mundo. et sine vllis angelis fecit. Quia enim diuina vis et ut ita dicam effectiua que fieri nescit sed facere. accepit speciem cum mundus fieret rotunditas celi et rotunditas solis: eademque vis diuina et effectiua que fieri nescit sed facere. accepit speciem rotunditas oculi et rotunditas pomi. et cetera figure naturales quas videmus in rebus quibusque nascentibus non extrinsecus adhiberi. sed in anima creatoris potentia que dixit. celum et terram ego implebo: et cuius sapientia est que attingit a fine usque ad finem fortiter. et disponit omnia sua uiter. **P**roinde facti primitus angeli. cuiusmodi ministerium prebeant creatori cetera facienti nescio: nec tribuere illis audeo quod forte non possunt: nec deo derogare quod possunt. **C**reationem tamen conditionemque omnium naturarum qua fit ut omnino nature sint. eis que fauentibus illi deo tribuo: cui se etiam ipsi debere quod sunt. cum gratiarum actione nouerunt. **N**on solum igitur agricolas

non dicimus fructum quorūq; crea-
tores. cū legamus neq; qui plantat
est aliquid neq; qui rigat sed qui in-
crementū dat deus; sed ne ipam qui-
dem terram quāuis mater omniū fe-
cunda videatur. que germīnib; eru-
pentia promouet. et fixa radicib; cō-
tinet. cum itidē legamus deus illi dat
corpus. quomodo voluerit. et vnicui-
q; seminum propriū corpus: ita nec
femīnam sui puerperij creatricē ap-
pellare debemus sed potius illum qui
cuidam famulo suo dixit priusq; te
formarem in vtero noui te. Et quāuis
anima sic vel sic affecta pregnantis.
valeat aliquibus velut induere qua-
litanibus seum. sicut de virgīs varia-
tis fecit iacob. ut pecora colore varia
gignerentur: natura; tamen illā que
gignitur tā ipa non fecit: q̄ nec ipa
se fecit. Quelibet igitur corporales
vel seminales cause gignendis rebus
adhibeantur. siue operacōnibus an-
gelorum aut hominū aut quorumq;
animalū. siue marium feminarumq;
mixtionibus. quelibet etiam desideria
motusue anime matris valeant ali-
quid limamentorum aut colorū asper-
gere. teneris mollibusq; cōceptib;
ipās omnino naturas. que sic vel sic in
suo genere afficiantur. non facit nisi
summus deus cuius o cūlta potentia
cuncta penetrās incōtamabili pre-
sentia facit esse qui equid aliquo mō
est in quantumcūq; est: quia nisi faci-
ente illo. non tale vel tale esset. s; pro-
fus esse non posset. Quapropter si in
illa specie quā for̄secus corporalib;
opifices rebus imponunt. vr̄bem ro-
mam et vr̄bem alexandriam non fa-
bros et architectos sed reges quorū
volūtate. consilio. imperio fabricate
sunt. istam romulam. illā alexandri-
am habuisse dicimus conditores: quan-

to potius non nisi deum debemus con-
ditorem dicere naturariū. qui neq; ex
ea materia facit aliqd. quā ipse nō fe-
cerit nec operarios habet nisi quos
ipse creauerit. et si potentiam suam ut
ita dicam fabricatoriā. rebus subtra-
hat. ita non erunt. sicut anteq; fierēt.
non fuerunt. Sed ante dico: eterna-
te non tempore. Quis enim alius cre-
ator est temporū: nisi qui fecit ea quo-
rum motibus current tempora;

Tane sane plato minores ¶ Ca. xxvi
et a summo deo factos deos effectores
esse voluit animalū ceterorum ut im-
mortalem partem ab ipso sumerent:
ipī vero mortales attexerent. Prom-
de animarum nostrarū eos creatores
noluit esse sed corporū. Vñ qm̄ por-
phirius propter anime purgacōnez
dicit corpus omne fugiendum: simul-
q; cum suo platone alijsq; platonicis
sentit eos qui immoderate atq; inho-
neste vixerint propter luendas pe-
nas ad corpora redire mortalia: pla-
to quidem etiam bestiarum. porphi-
rius tantūmodo hominū: sequitur ut
dicant deos istos quos a nobis vo-
lunt quasi parentes et conditores no-
stros coli. nichil aliud esse q̄ fabros
compediū carcerūue nostrorū: nec in-
stitutores. sed inclusores. alligatores
q; nostros ergastulis erumnosis. et
grauissimis vinculis. Aut ergo desi-
nāt. platonicas penas animarū ex istis
corporibus cōminari: aut eos nobis
deos colendos non predicent quo-
rum in nobis operacōnez ut quantum
possimus fugiamus et euadamus hor-
tantur: cum tamen sit vtrumq; falsis-
simū. Nam neq; ita luunt penas ani-
me. cum in istam vitam denuo deuol-
uūtur: et omniū viuentium siue in celo
siue in terra. nullus est conditor nisi a
quo facta sunt celum et terra. Nam si

111
nulla causa est viuendi i hoc corpore
nisi ppter pendenda supplicia: quo di-
cit idem plato aliter mundū fieri nō
potuisse pulcherrimū atq; optimū ni-
si omniū animalū id est immortalū
et mortalū generib; impleretur. **S**i
autem nra institucō. qua vel mortales
cōditū sumus diuinū munus est: quō
pena est ad ista corpā id ē ad diuina
beneficia remeare. **E**t si deus qd assi-
due plato cōmemorat sicut mūdi vni-
uersas ita cunctozū animalū species
eterna diligētia dīnebat: quō nō ipse
cūctā dēbat. **A**n aliquozū eē artifex
nollet: quozū efficiēdoz artē ineffabi-
lis eius q̄ ineffabiliter laudabilis mēs
habēt. **M**erito igit̄ vera religio quē
mundi vniuersi eū animalū q̄ vni-
sorzū hoc est et animaz et corpōzū cō-
ditōzē agnoscat q̄p dicat. **I**n quib; tē-
remis precipuus ab illo ad eius imā-
gīnē. homo ppter eā causam quā dixi
et si qua forte alia maior latet factus
est vnus: sed nō relictus ē solus. **N**is-
chil enim est q̄ hoc genus tam discor-
diosū vicio: tam sociale natura. **R**eg
enī como dius contra viciū discordie
vel cū cauendum existeret vel sanādiū
cum extinisset natura loqueretur hūa-
na: q̄ recordacōnē illius parētis quē
propterea deus creare voluit vnum
de quo multitudo ppagaretur: ut hac
omomōnē etiā i multis concors vni-
tas seruaretur. **Q**uō vero illa femia ex
eius latere facta est: etiā satis hūmā-
nū significatū est q̄ cara mariti et vxoria
debeat esse coniunctio. **H**ec dei opera
propter hoc sūt vtiq; inuitata: quia
prima. **Q**ui autē ista nō credunt: nul-
la facta p̄digia debent credere. **R**e-
q; enim et ipa si v̄sitate nature curri-
culo gignerētur: prodigia dicerentur.
Quid autē sub tāta gubernacō-
ne diuine prouidētie q̄uis eius cau-

sa lateat. frustra gignitur. **A**it quā-
dam psalmus sacer. **V**enite videtē
opera dñi: que posuit prodigia super
terram. **C**ur ergo ex latere viri femia
facta sit. et hoc p̄mū quodāmodo p̄-
digū quid p̄figurauerit dicetur alio
loco: quantū me deus adiuuerit.

None qm̄ liber iste ¶ **C**a. xxvij.
claudēdus ē. in hoc primo ho-
mine qui p̄mitus factus est: nondum
quidē scdm̄ euidētiā iā tamē scdm̄ dei
p̄sciētiā. exortas fuisse in gnē hūano
existimem? societates tāq; ciuitates
duas. **E**x illo enī futuri erāt hoīes ali-
malis angelis i supplicō. alij bonis in
premio sociandi: quāuis occulto dei
iudicō: sed tamē iusto. **C**ū emm sc̄p̄tū
sit vniuersē vie dñi misericordia et ve-
ritas: nec iniusta eius gratia: nec cru-
delis potest esse iusticia.

Explicit liber duodecimus.